

A VÁROS

Regénybrikett I.

APRÓ ISTVÁN

TB Tihamér úgy találta, annyi év után most már joga van összegezni kesze-kusza, sőt helyenként ugyancsak gubancos benyomásait a városról, amellyel megverekedett. A hosszan tartó kínlódás, a szálnalmas feszelés, amire képesnek bizonyult, éppen kisszerűségével csábította rögzítésre, megnyilatkozásra.

„Az árulás mindig kisszerű cselekedet, de a miénk itt többszörösen is kicsinyes, nyálás és szánnivaló” – firkantotta egy üres lap közepére, csak emlékeztetőül, mert amúgy tisztában volt vele, nem itt kell kezdenie.

Tulajdonképpen TB Tihamérnak mindig is baja volt a városokkal. Nyavalygásainak örökösen visszatérő tárgya a tér- és időkomplexus, amely kínozza már hegyek, folyók, fák és kövek esetében egyaránt, de ez az emberi települések kapcsán rendszeresen sokáig sajtó nosztalgiadudorra csúcsosodott. Gyerekkori jegyzetfüzetei tele voltak várossiratókkal, utcák, terek utáni vajákolással. Jószerivel minden utcakötőt elvárta, hogy megőrizze egykori jelenlétének emlékét, mint ahogyan ő is őrizte bántóan éles képét sok-sok utcakőnek, boltívnek, sarokháznak és járdaszegélynek.

Kezében éppen korai kamaszkora verses szenvedéseivel telekörmölt noteszt forgatott, és érdeklődéssel böngészte a borítólap belső felén megbúvó prózai szöveget:

„Miféle aszfalt volt ez, amelyen idáig jöttem? Valószínűleg itt-tartózkodásom ebben a határ menti városban, ki tudja, hanyadszor lep meg ezen a reggelen. Bámulok ki a párás ablakon, s ha összezavar az utca képe, kortyolok a vermutból...”

(Emlékszik arra a vermutos időszakra – utálatos émelygést, főfájást hozott a másnap.)

„...Közben bejön egy ember, hóna alatt újság, rajta szürke esőkabát, szürke öltöny. Lassan vakarózva a pulthoz lép, lerakja az újságot, a pincérnő valamit tölt a pohárba, sárga likőrfélét kever hozzá. A férfi egyetlen haj-

tással kiissza, pénzt tesz a pultra, kis ideig még álldogál, majd felveszi a lapot, és távozik. Egyetlen szó sem hangzik el – beidegzett, feltételes reflexzé vált történés, láthatóan mindennapos, hibátlan, szükségszerű.”

A szöveg alatt pedig utólagos bejegyzés ceruzával: „És így élünk mi sokan errefelé.” A borítólap hátsó oldalán viszont egy nappal későbbi dátummal ezt olvashatta:

„Nem értem, hogyan kerültem abba a határ menti városba, s még kevésbé, miért vagyok most itt, a másikban. Miért nem maradtam ott, vagy miért nem mentem el innen?

Vajon minden utca egy városhoz tartozik-e?

A városok, úgy látszik, maguktól váltakoznak, kavarnak, kifosztanak utcáik zagyva soraival, fejbe verhetnek tereik elhagyatottságával, de egy pár láb, egy pár kéz talán biztosíthatja a védelmet. (Ne mozdulj egyedül!)”

(És ezután következett egy év, amelyet TBT elég távolinak ítélt ahhoz, hogy le merje írni: 1978.)

„Az első hónapokban még nem volt időm a tények tudatosítására. Csak a már kipróbált utcákon mertem járni, és ragaszkodtam elsőként felfedezett kocsmámhoz. Ott már ismertek a pincérek – nem mondták, de látszott rajtuk, és ez a fröccsnél is jobban esett. Jóval később, tavasz helyett zuhogó esőben torpantam meg egyszer:

– No, Tihamér, meggyüttél!

Újvidék éppen lucskos volt, de meleg, és ezt az utóbbit akkor tapasztaltam először. Be is tértem gyorsan a legközelebbi csehóba egy pohár borra, mert az első örömet nem szabad veszni hagyni. Új csörte kezdődött a város és magam között.

Ilyenkor vesz rajtam erőt a közlés, a megszólalás kényszere, a ceruza, a füzet, a pohár elengedhetetlen kellékek, és nem is tárgyi viszonylatban. Néha jó összekeverni a bor fátyolát az utóbbi időben örökösen körülöttem lebegő köddel, amely elzár másoktól, de megrázkódtatássá erősít számomra minden szót, amely kinetikus energiája folytán átjut, áthatol rajta. Furcsa képződmény: védelemnek kevés, viszont elég sűrű és makacs ahhoz, hogy ne tudjak mozdulni tőle. Ami pedig belülről kifelé eljut, akár csak a papírig, az legtöbbször nélkülözi a gondolatok e mind kauzális, mind pedig időbeli rendezettségét, mint valami modernkedő regényben – lélekvesztőben evezek a koncentrálatlan agy nyugtalan felszínén, a hold képe összeviszsa ugrál a hullámokon, és ezer darabra törve cikázik a szemem előtt. Meg sem kísérelm utolérni a jobb híján igazságnak becézett fantomot, amely néha távoli fény a múltban, néha pedig bizonytalan ígéret a jövőben – már aszerint, kinek hogyan tetszik –, megelégszem kocsonyás kullogásaim fel-

idézésével, savanyítom az időt, mint az uborkát, későbbi használatra, hogy tudjam, merre jöttem, ha egyszer netalán valahova megérkezem.”

TBT a lejegyzett zagyvaságot olvasva már magára a délutánra is emlékezett. Átkozott esős tavasz volt, a búzamezők rizsföldekre emlékeztettek, és sok helyen el sem tudták vetni a kukoricát. Esett egész áprilisban, és csak május végére ígértek javulást, de alighanem abból sem lett semmi. Ment volna talpa alá gyűrni a várost, de csak a kocsmáig jutott el, ahol a sok ázott nagykabát és a gőzölgő sapkák miatt áporodott kutyaszag terjengett a nap minden szakában, tovább szaporítva az amúgy sem szívderítő allúziókat. A feljegyzések folytatódtak:

„Hétfévenként hűségesen hazautazom Tiszabácskunszentjászrévra. Ezt legfeljebb akkor nem teszem meg, ha péntekig annyira kikészülök, hogy a fásultságtól képtelen vagyok mozdulni, és naphosszat csak fekszem a heverőn, meg bámulok ki az ablakon. Ettől még inkább kikészülök.

A pénteki loholás az állomásra, a vég nélküli, sokszor meddő várakozás, a balkáni tülekedés a busz ajtaja felé, a flegma és mindenható jegykezelő, a leokádott padló, a nehezen nyíló sorompók, és másfél óras zötykölődés alig hetven kilométeren át – akár egy rafinált társasjáték elemeiként is felfoghatók. Tény, hogy a tömegek nagy beleéléssel űzik, természetesen velem együtt.

Mindezért rövidesen kárpótol a forró fürdő, a tiszta alsónemű és a hazai bor. A többi már nem ilyen egyértelmű. A fürdő és a bor, az igen.

– Azt nem mondtam, hogy nem szeretlek, de őt is szeretem, akár tetszik neked, akár nem. Nem fogom őt elhagyni a kedvedért, és elég volt, különben is nagyon elég volt az örökös lelkizésből, vagyis belőled.

– Jó, de akkor nem lehetsz hozzám rosszabb, mint hozzá.

– Hát nem érted? Nem izgat, ha te egy másik lánnyal vagy, nem izgat, ha rólad van szó, de nem tudnám elviselni, ha neki lenne még valakije.”

TBT bőre alatt bizsergett a szégyenérzet még így utólag is. Vesztett játszmában ennyire meghunyászkodni, így nyálaskodni! Pedig a java még hátravolt...

„– Azért, mert engem nem olyan könnyű elveszíteni! Különben is, túl sok időt kellene feláldoznod, eldobnod, semmivé tenned ahhoz, hogy eltűnhessek az életedből. Az ember nem szívesen dobálja szét az időt. Meg aztán van még egy külön kérésem: ne légy mindig olyan átkozottul magabiztos! Próbáld meg legalább néha elviselni egy-két gúnyos mosolyt, ahelyett hogy te gúnyolódnál.

– Kösz, egész halom életre szóló tanácsom van már tőled. Miért pont téged hallgassalak annyi ember közül? Mi a biztosítékom, hogy boldoggá tesznek a tanácsaid, amikor te magad boldogtalan vagy?

– Nem mondtam, hogy boldoggá tesznek, de...

– Olyanná váljak, mint te, akit előbb-utóbb mindenki faképnél hagy, legyek kiábrándult, mélézgató csodabogár?

– Nézd...

– Unlak. Egyszerű ember vagyok, tizennyolc éves, és egyszerű emberre van szükségem, aki tud élni, nevetni, szórakozni, nem pedig rád, akiből árad a langyos búbanat, és egyetlen ártatlan percet sem tudsz igazán élvezni az ostoba és bonyolult elveid miatt. Tudod, mit? Megmondom én, mi van: te saját magadnak sem imponálsz már, meg szeretnél változni, de nem tudod, hogyan, nincs hozzá erőd. Gyenge vagy, és kész.

– Hallgassunk egy kicsit.

– Szép az a lány?

– Mi? Ja, mondjuk. Sokkal vonzóbb az értelme, mint a külseje. De az előbb mondtad, hogy nem érdekel.

– Nem is. De szép?

A gesztenye haragoszöld leveleiről lassan peregnek le a vízcseppek. Az eső éppen elállt, de a neszezés folytatódik. A fekete, átázott föld a virágágyásokban gusza és vonzó – enni lehetne. Az utca igazi sártenger, át sem lehet jutni a túloldalra. Nem baj, a május úgyis ezen az oldalon készül az áruháza. A gesztenyefa még önérzetesen tartja virágait, mint nagy, fehér gyertyákat, de a nedves szirmok már nem ragaszkodnak a vázhoz, a zöld nyelkekhez, elválnak, és rajokban hullanak a virágoskert jó földjére meg a járda sáros tégláira. Szanaszét hevernek a földi virágok között, azokat meg mintha pöttyös lepedőre ültették volna. A járdán pedig pöttyös csizmanyomok. Tetszetős lehetne a kép, de a szirmok hamar eláznak, szétmaszatolódnak a cipőtálpak alatt. A gesztenye javítani próbál a dolgon, fentről egyre érkeznek az újabb rajok, de a vízre ereszkedő szirmok csak rövid ideig lebegnek, majd üvegesen áttetszőek lesznek, megszürkülnek, eláznak egészen. A gesztenye felbőszülten szórja tündéri ezüstpénzeit, és lassan besötétedik. Elvesztette értelmét a fény, elvesztette a gesztenye, de a sár is, meg az előbb még csillogó, vizes tetők is. Már csupán a hang próbálkozik.

– Esik a hó.

A lány azonban nem figyel, észre sem veszi a gesztenyét – értelmét veszti a hang is.”

TB Tihamér egyedül üldögél a félhomályban, a kocsmában még a lámpát sem gyújtották fel. A nehézkes vasárnap délután megbénította idegeit, csak a lámpagyújtást várta, mert akkor már talán benéz valaki ismerős. A lányt a buszig kísérte, megy vissza, dolga van. Ha összejön a társaság, meg van mentve az est. Záróra után versenyfutás hazáig, mert az jót tesz a fejnek meg a gyomornak, és kisebb az esély, hogy éjszaka ki kelljen botorkálni okádás céljából. Reggel azért nem nagy öröm a buszozás, viszont jólesik az ásványvíz a kocsmában, ahová okvetlenül be kell térni kifizetni az előző

esti adósságot. A buszon pedig, ha az ember Temerinig nem lesz rosszul, akkor már rendszerint kibírja Újvidékig is.

TBT torkát szorongatja a csömör. Nincs unalmasabb a kényszerű bohémkodás komédiájánál. A torz, erőltetett jókedv, a rossz borral kicsikart mulathatnék mint módszeres és egyetlen pótcselekvés olyasféle undort váltott ki belőle, mintha fazékszám öntenék nyakába a zsiros, bűdös mosogatóvizet.

„Megyek én is inkább vasárnap.

Meggondolatlan cselekedet. A vasárnap délutánok száműzötteknek és nem magányos városlakóknak valók. A város Parlov bunyóját nézi, vagy süteményt majszol a fűtött lakások unalmában, vagy éppen mohón neki-esik a déli húsmaradéknak meg a meredt krumplipürének, különösen ha az ebéd utáni szundítást sikerült nemileg is feldúsítani. Hideg, rossz ízű fröccse mellett TBT már harmadszor sorolja fel magában összes létező és nem létező ismerőseit, mert rossz melodráma kezd hasonlítani a délután, az el nem maradható esővel, monszunos májusával. Egynél mégiscsak megállapodott:

„Alig mertem szólni hozzá, és kezemben felejtettem a megkezdett szendvicset, amikor a folyton vidám, sőt egyenesen lármás lány elmondta, hogy eddig szinte ki sem dugta az orrát otthonról, folyton tanult, jó esetben olvasott, iskola után mindig lelkiismeretesen hazasietett. Nyaralni még csak szüleivel volt, évente végzettszerűen eljön az a júliusi nap, amikor lázas kapkodásban, eltűzött izgalomban felkerekedik a család, és lekocsikázik a tengerre, amióta az eszét tudja, mindig ugyanarra a helyre, ugyanahhoz a házinénihez, ugyanarra a strandra, a megszokott görbe aleppói fenyő alá. Csak bámultam és tátogtam, mint a hal, amikor elmondta, hogy nemrég még kövér volt, hosszú, kócos haját, szemüveget viselt, és vele ijesztgették barátnői a fiúkat.”

TBT elázott noteszát szorongatta a telefonfülke előtt.

- Tudom, hogy az idő nem éppen sétára való, mégis kimozdulhatnánk.
- Rendben.

A tócsákat kerülgetve indult a Miletic-szobor felé. Nem jutott jobb eszébe, pedig ez lehet a legelcsépeltebb találkozóhely messze vidéken. Legalább fél-óra van még, Z. azt hitte, városszéli lakásáról hívja, ő pedig nem mondta, hogy ott ázik ötpercnnyire a szobortól. Nagyfiúsabb így: más a felállás, ha csak úgy lezseren, otthonról hívja, mintegy hirtelen támadt ötlettel – ha jön, jó, ha nem, le sem veszi a házikabátját, visszaül újságot olvasni. Aztán meghunyászkodó albérlői viselkedését is szégyellte volna: nem meri a csupafül háziasszony előtt a találkát megbeszélni, mert egyrészt úgy tudja, hogy otthon vár rá egy lány, másrészt pedig amúgy is mindenbe beleüti az orrát, és úgy érzi magát tőle, mint egy taknyos gyerek. Ennek fejében most várnia kell.

„Ostobán sokat beszélek magamról, amiért később valószínűleg szégyenkezni fogok. Feleslegesen fontoskodom a nagy igyekezetben, hogy megmutassam Z-nek, nem az vagyok, akit napról napra odabent lát, hogy valójában érdekes ember lennék a magam módján, csak nem érdekel az a hülyén megreformált és ettől kétszeresen elavult intézmény, ahol hétköznapjainkat együtt elviseljük. Őt viszont munkasikerei messze fölém helyezik, és meggondolásom szerint ez rossz alap egy nő számára. Ezzel szemben áhitattal hallgat, és későn veszem észre, hogy messze túllöttem a célon, egyáltalán mindenben elhibáztam a mértéket, mert a valós életet illetően messzemenően naivnak bizonyult, nem is zavarta a hencségem, sőt az a túlságosan is sűrűre sikerült fátyol sem, amelyet a nagyobb hatás kedvéért, no meg a hézagos nyelvtudás miatt szőttem magam köré. Tetemes elméleti tudása a világ viselt dolgairól, sikerekhez szokott önérzete egészen cserbenhagyta, és szinte azonnal maga fölé helyezett. Ez először megnyugtatót, rövid ideig szórakoztatott, de aztán bizonyossá vált, hogy hülyét csináltam magamból.”

Zátonyra is futott a társalgás, TBT már azt is kezdte megbánni, hogy felhívta a lányt. Különbben is mit kezdhetne vele az esőben, nem lehet ebből semmi, csak kellemetlenebb lesz ezután előtte makogni, leégni, ahogyan elég sűrűn szokott. De csoda történik. Beülnek a cukrázdába (kocsmába nem akar), és TBT rohamosan csökkenő lelkesedése Z. iránt hirtelen magasba csap egy monológja folytán:

„Az alvás az egyetlen dolog, amit lehet és érdemes csinálni. Ha az utcán szédelegsz, ha ébren császksz a világban, mindenféle kellemetlen dolog történhet veled, veszélyek és meglepetések leselkednek rád, míg az ágyad védelmében, egészséges álomba süppedve mit sem kezdhet veled az unalmas és zajos világ. Figyelembe véve, hogy csaknem teljes bizonyossággal kizárhatjuk annak a lehetőségét, hogy harmadik emeleti ágyadat meteorittalálattal érheti, és a földrengésektől is nyugodtan alhatsz a Pannon-medence ősi tábláján, a törésvonalaktól távol, megfontolandó ez a gondolat, én mondom neked.”

Másnap még mindig esik. Régen ez nem így volt, sőt talán még egyáltalán nem volt így, senki sem emlékszik, hogy látott volna ilyet. TBT közvetlen károsultnak érzi magát az előrelátható szőlőtermés miatt. Hosszú, száraz télre kell számítani jövőre, hosszú, száraz torokkal.

„Megint városok, ahol már jártál (és nem ez), romok, parkok, hidak meg új vagy ősfolyók, rongyos időcafatok, amelyeken részeid csüngenek, és végül meg kell fordulnod, hogy háttal sodródhass tovább, egészen a tenyér-ráncok végéig, ahol is bambán vagy fennkölt mosollyal hanyatt esel. Mit sem segít, hogy minderről tapasztalat híján még semmit sem tudsz.

(Attól még betörheted a fejed embertársaid lelkiismeretén.)

Az eső különben is csendesen kimossa belőled az élő anyagot, de lerakódik a füst és a korom, sejtjeid kalcium- és magnéziumvázakká válnak, mint ősi szivacsok mészfalai; állva maradsz a tér közepén, csendben bámulnak más, még mozgó kövületek. (Vigyázz a döntő mozdulatra, hogy ne érjen tetten az idő, mondjuk, vizezés közben, vagy torz vigyorral az arcodon, amikor páróz kutyákat látsz, mert értelmetlenül felül vannak már: sokalodtőlük ezt a fennkölt aktust, a már-már szimbolikus felhevülést, felesleges már újabb kutyákat gyártani. Pontosan – kevés a hely e barátságos nap alatt, nem csinálhatunk több kutyát és svábbogarat. Inkább fúziót – tüzet! fényt! –, amelyben eltűnnek a kormos városok, és nem lesz hova ragasztani tétova, fáradt darabjainkat.)

Am mindennél előbb dermednek az indulatok. Dermedten is kavargónak, néznek rád vastag üveg mögül, ülnek, mint a békák spirituszban, csak hogy neked kell brekegni helyettük.

Fogsz egy jól fejlett békát, befőttesüvegbe teszed, majd étterrel átitatott vattacsomót dobsz utána, és lezárod. Amikor elernyed, kifordítod az asztalra, hasán csipesszel felemeled a laza bőrt, éles ollóval vágod, eltávolítod a mellkasról. Most az izmok kövekeznek: átvágod azokat is a mellcsontokkal együtt, s egy véres, négyszögletű cafat kiemelése után máris előttem vergődik a szív. A munkát a szívburok felnyitásával és a szívnek ugyanebből való kibújtásával folytatod. Most már tisztán látod és megszámozhatsz a ritmusos összehúzódásokat és a rövid elernyedéseket. A szívet most leöntöd, először forró, majd jeges vízzel, és ismét gondosan számolod, hányat ver percenként. Csipesszel áthúzol egy szál cérnát az artéria alatt, a jobb pitvarba torkolló vénás öböl köré óvatosan csomót fűzöl, de még nem húzod szorosra, megkeresed a bal pitvart is, ahová a tüdővénák szállítják az artériás vért. A jobb pitvarba a nagy vérkör vénái futnak össze, de a két pitvar közösen nyílik az egyetlen kamrába, amely osztatlan ugyan, de vastag falában mély öblök, kripták vannak, amelyekben nagyrészt szeparálódik a beömlő vér. Jobb felében főleg vénás, bal felében artériás, közepén kevert vér van. Ez a háromféle vér sajátos elosztással, meghatározott sorrendben kerül a szív környéki ereken át a nagy és kis vérkörbe. Csakhogy most már nem kerül sehová, mert egy mozdulattal szorosra húzod a cérnát a vénás öböl körül, és a szív leáll. Egy másik csomóval a pitvarok és a kamra között újra munkába állítod öt-hat ütem erejéig, de az önálló ingerképző központok kimerülnek – a szív halott.

A békát lábánál fogva bedobod a szemeteskannába, lemosod az asztalt, és készülsz az irodalomórára.”

Jobb lenne hallgatni? Minden bizonnyal. Csakhogy a megnyugváshoz nem elég a hallgatás, s céltalan, mélyen értelmetlen esték kényszerítik TB

Tihamért újra és újra a papír elé, fel muszáj ütnie a füzetet, és folytatnia az írást ott, ahol tegnap abbahagyta. Ha ma este néhány frappáns mondattal sikerülne színvallásra kényszeríteni a céltalanságot, ha végérvényesen formába önthetné kételyei televényét, akkor talán abbahagyhatná a kényszerű naplóírást, és nyugodt lélekkel kiléphetne az ablakon. Ez az állapot talán egybeesne azzal a ritka pillanattal, amikor egy magafajta suhanc minden gyarlósága ellenére elfogultság nélkül néz tükörbe, tehát tisztában van saját használhatóságával vagy éppen használhatatlanságával. Nem túl vidám pillanat, nem túl vidám egybeesés. Persze az is lehet, hogy ilyenkor holmi rejtett elv lép érvénybe, olyasmi, mint Heisenbergé, ami megakadályozza a szélsőséges állapotok időbeni vagy térbeli találkozását.

„(Egy elérhetőnek tűnő szint: Ha már nem én fedeztem fel Kolumbusz tojását, legalább nem tévesztem össze más madarak tojásával!)”

Újabb kétórás séta a Duna-parton ismét meggyőzi a szellem röghözkötöttségéről. Egy ilyen tavaszban nem lehet a megszokott módon új életet kezdeni. Még az alvásról folyó beszélgetés sem esik jól, azt is inkább csinálni kellene. TBT különösebben mély megfontolások nélkül megállapította, hogy ha más nem, 10 °C hőmérsékletemelkedés okvetlenül hiányzik ebből a világból ahhoz, hogy tökéletes legyen.

„Nem tudom, vég nélküli kamaszkorom majdan (mégis) esedékes elmúltával le tudom-e gyúrni a percnyi kínlódásokat, amelyek magukból a percekből erednek, miattuk – mulékonyságuk miatt – tarolnak bennem. Segít-e majd rajtam az idő, amely ezt a pohár sört is itt, előttem könyörtelenül és visszavonhatatlanul múlttá változtatja? (És tényleg van ebben valami szomorú, mert nincs pénzem újat rendelni.)”

TBT hangokat hall abból az időből, amikor még ezen a tájon virágoztak a cseresznyefák, és haragoszölden virítottak a lojalitás csanalasai. Aki kapart, annak jutott, és minden új ház teteje legalább egy arasznyival magasabbra épült a szomszédénál. Egyesek már unokáik számára gűzülték össze a házravalót, és legkésőbb ötvenévesen az első szívszélhűdést. Jutott a darvadozásra a határon innen és túl, jutott a lenézésre, a felfuvalkodottságra. Régi szép idők. Értéke csak a pénznek volt, és nem kellett semmi egyébbel bíbelődni. A művészkedők csak magukra vethettek, ha gyarapodás helyett hülyeségekre fecsérelték idejüket. Egyébként még a fecsérelemből is szépen el lehetett darvadozni. Ha pedig valakit bekísértek a ballonkabátosok, nem kellett gondolkodni, jogos-e a vád, s hogy kinek van igaza. A cseresznyefák alatt felháborodva fogadtak volna mindenféle híresztelést koncepciók perekről, boszorkányüldözésekről. (Ha már bevitték, biztosan bűnös is volt, s különben is ki törődik vele!)

TBT hangokat hall a világnak azon kis szegletéből, amellyel egyedül törődik abban az időben:

„– Hagyj most álmodozni.

(Választhatsz kedvenc álmaid közül, Te, aki motorkerékpárt szeretnél venni, hogy átszáguldj vele az új hídon, majd vissza a régin – nemsokára lesz egy harmadik is; aki velem együtt összefagy a Duna-parton, és később meteoritok nélkül bújsz ágyba – egyedül; azt kéred tőlem, amit egyes-egyedül tehetsz, amitől meg sem szabadulhatsz egyhamar.)

– Gyerünk közelebb a mi kedves, romantikus Dunánkhoz!

Fékek csikorognak, valaki szitkozódik, de megússzuk. A Duna koromfekete, így kivételesen tiszta. Elszántan romantikus, legalább annyira nincs más választása, mint nekünk. A híd fényei is ehhez illően ugrálnak a felszínen, a város is megfelelően zúg, zakatol, de ki mer magából rútul kifordulni, és effélel mondani:

– Szép.

Esetleg körbepillantva, csendben és magadban, de te se figyelj oda, Z.

Az a hajó ott hónapok óta vesztegel a híd előtt. Hónapok óta – nem csekélység – de egyszer majd szépen lepad a víz, és átbújhat az ív alatt. Akkor pedig mi lesz szegény matrózokkal? A nagy hajó felpöfög a folyón, és Újvidék fényei csak a kanyarig kacsingatnak utána, aztán marad még esetleg néhány levél, otthoni jelenetek, kocsmázás és egy valamikori rossz viszontlátás. A matróz kurvák élete sem habostorta.

– Hagyj álmodozni.

(Ne félj, nem törlek ketté, ha már tévedésből eddig egyenes derékkal jártál, és mindig csak azt láttad – irigylendő tisztasággal –, amit valaki megmutatott.)

Nem bánom, Z., elviszlek akár Isztambulba is, de kikötéseim vannak. Te fejetlenül át akarsz evezni a Boszporuszon, pedig az innenső parton is rengeteg dolgunk van még. Először is tiszteletet kell adnunk ottani, aszfalton hagyott perceimnek, másodszor meg kell néznünk a veszettül imbolygó, halsütőcsónakokat. Ez az utóbbi különösen fontos. Pár órát okvetlenül ott kell ácsorognunk a mólón, s figyelni, hogyan csúszkálnak a félig sült hal-szeletek a tepsiben, mintha egyenesen a csapkodó hullámokon sercegnének. A csónakban hol az orrán, hol pedig hátulról fröccsen be a víz, a gazda viszont zavartalan nyugalommal korcsolyázik benne, a serpenyő ott kalimpál a kezében, közben a gázpalackot is fogja, kiszolgál, csomagol, fizettet, s bármeddig bámulod, hajszál híján bár, de sohasem esik a vízbe. Sült halakkal már előfordult, mert az ügyetlen turisták nem tudják ellesni a kellő pillanatot, amikor a kinyújtott, barna kéz egy magasságba kerül velük, s gyorsan el kell kapni tőle a forró makrélát, s odaadni az érte járó aprópénzt. Rövid pillanat, mert a csónak alól egyszerre kiszökik a tenger, s nagy csattanással eltűnik, kétméternyi mélyből bukkan fel újra, egy másik sült hallal, ha kell. Hull az áru, hull a pénz a tengerbe, de a szeles nap ön-

magában még nem elég nyomós ok az otthon maradásra, valaki elfoglalná a helyet, valaki más keresné meg azt a néhány lírát.

Nem hajókázik át a szoroson meggondolatlanul. Még akkor sem, ha kivételesen csendes lesz a tenger, nem úgy, mint a mi Dunánk mostanában. Inkább betérünk egy hűvös pincébe, ahol a bajszos tulaj előszörre csak nevet, de másodsorra már tényleg örül, s ha néhány napig húséges maradsz, kérdezetlenül eléd penderül az ajtóban az aranyszínű korsókkal. Az pedig nem csekélység a forró utcák után. Persze ha nem figyelsz, álmold csak magad.”

Izgága napok jönnek, először úgy tűnik, jók, de könnyen kifordulnak, és TBT csak bámul utánuk. Sok sört meg kell inni ahhoz, hogy megértse őket, de olykor még ez sem elég, és végképp érthetetlenek, megmagyarázhatatlank maradnak, nyomják a tarkóját, amíg újabbak által félre nem tolatnak.

Például miért kellett már megint esőben ácsorognia, amikor ez a nap másféle estét ígért, Dunát, sört és utazásokat a régi híd árnyékából?

„Utálatos ez az esernyő, amit hurcolnom kell, körülbelül ennyi minden mondanivalóm. A többi már unalmas kávéházak dolga, no és a megszokásé. A telefon sem segíthet, az efféle készülékek csak holnap estefelé válnak használhatókká. Csak tudnám, miért kiabált olyan bőszen a buszsofőr: siessünk, mert élni kell, dolgozni kell! Ha rájövök, táblát akasztok a Miletić-szobor nyakába a magyarázattal. Mások számára sem lehet érdektelen.

– Elég, én a másik városból azt üzenem, elegem van belőled, és ez azt jelenti a többségnek is.

Meghajlok a többség akarata előtt, fizetek, és máris kotródok az esőre. Neked meg ott, abban a másik városban azt mondom, jobb, ha hallgatsz, mert el akarlak felejteni. (Mit kezdesz te nálad felejtett nyavalygásaimmal? Éveket nyeltél el belőlem, és elvitted oda, a te városodba. Nem tehetek róla, ha egyszer séta közben belegabalyodsz valamelyik utcában a földön tekerő fonalakba. Megtörténhet, hogy a kusza fonalak feldühítenek, lépni sem tudsz már tőlük, és sziszegve, kínnal-keservvel téped őket, kiszabadulsz, de hirtelen egyedül maradsz egy ismeretlen utcán, amelyet számtalanszor bejártál már, és amelyről azt hitted, közöd is van hozzá. Aztán többé nem lehetsz utas, aki épkezláb gondolatokkal utazol el vagy vissza, és pontosan tudod, mi fűz a terekhez, parkokhoz, és aki határozottan lépkedsz, holtbiztosan jó vagy éppen gyarló célod felé. Nem lehetsz többé az, aki odaér az ajtó elé (ahogyan minden ajtóval végződik), és az ajtó, az ajtók kinyílnak, mögöttük pedig pontosan előrelátott hatást vált ki érkezésed. Ezentúl csak olyan utas lehetsz, aki nem nyughat, vonatról vonatra száll, de egyetlen kilincse sem teheti rá elgyötört kezét.”

TBT órák óta áll már az érkezési oldalon. Minden érkező busz tábláját leolvassa, néha ONNAN is jönnek. Ilyenkor közelebb húzódik, és lesi a

leszállók arcát. Magát sem győzte meg igazán, hogy vár valakit, hogy várhat, csak azért, mert egyszer már előfordult, hogy éppen ide és éppen így egyszer már megérkezett. Mégsem tudja egészen feladni az elenyésző lehetőséget, hogy százezrenyi ember közül felkerekedjen, és elinduljon erre az állomásra, ahol semmi keresnivalója nincs, sőt az időpont önmagában is lehetetlen.

„Haza kellene menni.”

A tavasz végre kilopta magát a halványszürke napok kerítései mögül, és gondosan szétmajzolta, zöldre fröcskölte előbb kihívó tarkára díszített nyomait. Rendkívüli júniusi este volt. TBT-hez az ablakon keresztül hónapokon át nélkülözött, szinte már ismeretlen szagok és hangok hatoltak be, és bizonytalansággal töltötték ki a szobát.

„Nagy (avagy végtelen) mocsarak gőzölögnek a felkelő nap mindig valamit ígérő fényében. A poshadt vizekből néha kivetik magukat a lapátnyi, csillogó oldalú pontyok, a nád tövében bajuszos, fekete harcsák lapulnak. A vízimadarak céltalan lapátolása a bizonytalanság újabb kvantumait gerjeszti a nád és sás között. A zombékok imbolyognak a reggeli szél verte hullámokon, az úszó szigetek elindulnak hangtalan vándorlásaikra, mint borzalmakkal és csontvázakkal gazdagon megrakott kísértethajók.

A mocsár ezernyi csapdája megbízhatóan legyőzhető egy kátrányszagú ladikkal, amelyet hólapáttal és vízhólyagos tenyérral hajtának a nád zegzugos vízi útjain. A kenozoókium jól ismert és végeredményben veszélytelen lápvilága azonban a másodperc tört része alatt fordul át a távoli triász burjánzó rengetegeibe. A fél eget belángoló nap átkával a fejem felett török magamnak utat a metános párában. Óriási iguának pocskolnak a felzavart, vörös vízben. A nap dobol a koponyámon, hőszabályozó rendszerem tehetetlenül küzd a fojtogató, nedves pokollal, az izzadság épp legördülő csíkjai párává változnak a bőrömen. Nem tudom, hogyan hoztam át a csónakot az éveken, melyeket milliós számjeggyel jelöltem a hátam mögött, s csak sejtelmem lehet magamról is, a földtörténeti középkor roppant biomasszája valószerűtlen részeként. Tisztelettel nézek a fejem felett elsikló pterosaurusszerű lény után, mint olyan ígéretre, amely csalhatatlanul beválik. Atyámként üdvözölhetem hát bármely roppant apatosaurust, vagy még inkább valamely apró, dögevő kis szörnyeteget, amely éppen fiait szoptatja, és röhög a markába, mert titkon előrelátja az elkövetkező évmilliók dicső felemelkedését.

Csónakom lassan veszíti valószerűségét, roppant úr támad alattam, mert tudatomba hasít a képtelen időbeli távolság, amely fajtársaimtól vagy csak a főemlősöktől elválaszt. Egyetlen szál ismerős fű sem nyújt megnyugtató védelmet a félelmetes magány ellen, amely hirtelen a csontomig hatol. Én vagyok, mégis én vagyok ez az anyag, ez az élet, mint ahogyan a parányi

szedertest is én voltam a duzzadó méhben, amelynek itt, a mocsarakban még tökéletlen ötletei is alig éledeznek. Ugyanaz az erő hajt bennünket a rusnya sárkánygyíkkal, mindkettőnk mögött talán csak egyetlen furcsa fehérjecsöpp áll, amely valami okból falni kezdte maga körül az anyagot, és létrehozott minket, meg még seregnyi furcsa dolgot, míg lassan tudatára ébredt önmagának. Egy élet létezik, az övé, a különös fehérjemaszaté, amely megfertőzte ezt a bolygót, behálózta, elnyálkásította, amíg nem sikerül valahogy csírátlanítani, mint egy használt fecskendő.”

TB Tihamér fáradtan tette le a tollat. Elégedetlenül futotta végig a sorokat, s megint megfordult a fejében, hogy lemegy, és a kukába dobja az egész füzetet. Aztán meggondolta magát, mert csupán néhány lap maradt még üresen, s azok még nem hagyták nyugton. Lapozott hát, s folytatta valamely másik gondolat csücskén:

„Meg kell értenek, hiszen kevésbé bonyolultnak tűnsz, mint a kuszált hétfő reggelek.

Valahol itt vagy, figyelsz rám, mint a gondos tavaszi éj a lehülő földre. Ugyanazok a dimenziók vesznek körül bennünket, és az idő ugyanazt a játkot játssza velünk. Kivétel csak a hegyek és az istenek.”

TBT most már utálkozva dobta félre a füzetet. Miért válik minden gondolat, agyának minden rezdülése szájalmas szemétté tolla alatt? Csak azért is megtölti az utolsó lapot!

„Új fejezetet kellene nyitnom ebben az érzelmes szemeteskannában, mert az első oldalak egyszer már körülfutották a napot. Semmire sem haladtam egy év alatt, és legkevesebb hasznom éppen ebből a telefirkált, ostoba füzetből volt, s minden bizonnyal használhatatlan marad a jövőben is.

Semmi sem változott. Nem lettem gazdagabb, pedig zuhogtak körülöttem a történések. Ismét ott tartok, hogy november van, és jönnek a fagyok, meg a velük járó, szikrázó, sárga éjszakák, amiket gyűlölök, amióta az eszemet tudom. Nagyra nőtt bennem a kishitűség, a kényszereknek látszólag kevesebbet engedek, és felgyorsult körülöttem minden mozgás, de ez mit sem változtat a magányon, ami rám csimpaszkodik, amint halkul a káprázatot hazudó zajongás.

Nem jobb, hogy egy év alatt kemény burkot szőtt körém a bizonytalanság. Még kevesebbet hiszek az embereknek, de többet beszélek velük, mint korábban, néhányukról beláttam, hogy számomra elvesztek, mégsem szűnnek meg várni rájuk. Megint lekopott valamennyi álmaimból, és körülbelül ugyanannyi rakodott megalapozatlan vágyaimra. (Az illúziók persze nevetségesek, és sokat nevetek rajtuk, de szabadulni tőlük nem tudok.) Sodródok, és megpróbálok tiszességes maradni, de időnként elborzadok, hogy mennyi szemét gyűlik össze így egy pislogó ember körül.

Talán minden csak azért van, mert erősebb volt nálam a város, kemé-

nyebb a burka, mint az én öklöm, vagy nem döngettem elég elszántan. Megszenvedtem a bejutást, és mégis kívül maradtam. A megvalósulás helyett ábrándoztam tehát a nőkről, puhán megnyíló városokról, jó borról, könnyed szavakról. Az önemésztő, torokszorongató esték pólyálták aszott múmiává utolsókat vonagló kamaszkorom.”

TB Tihamér tanácstalanul forgatta az utolsó sorig teleírt füzetet. Most sem tudta nyugodt lélekkel kidobni.

(Folytatjuk)

PUTTÓK, szénrajz